

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВІСНИК

Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки

Випуск VI

УМАНЬ
2020

УДК 74.03 (063)
В 80

*Рекомендовано до друку вченою радою
Факультету дошкільної та спеціальної освіти
(протокол №10 від 16 квітня 2020 року)*

Головний редактор: Демченко І. І.

Редакційна колегія: Лемещук М. А., Білан В. А., Калиновська І. С.,
Чередник А. А.

Відповідальний за випуск: Чередник А. А.

В 80 **Вісник** Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю: «Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика» (10-11 квітня 2020 р.) / [гол. ред. Демченко І.І.] – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020 р. – Вип. VI. – 223 с.

УДК 74.03 (063)

© Уманський державний педагогічний
Університет імені Павла Тичини, 2019

ЗМІСТ

Розділ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

1.	<i>Демченко І. І.</i>	Фундаменталізація професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи в умовах освітньої інклюзії	10
2.	<i>Кульбіда С. В.</i>	Про українську жестову мову	14
3.	<i>Супрун Д. М.</i> <i>Супрун М. О.</i>	Духовна та інклюзивна педагогіка в контексті взаємозбагачення	18
4.	<i>Абдуллаєв С. С.</i>	Научный эксперимент как метод выявления мотивации занятия физическим воспитанием студентов в современном этапе развития общества	21
5.	<i>Бегас Л. Д.</i> <i>Бровченко А.</i>	Основи психологічного та сенсорного розвитку дошкільників із мовленнєвими порушеннями	26
6.	<i>Бегас Л. Д.</i> <i>Куликова Л.</i>	Психофізіологічна готовність розумово відсталих школярів до навчання в школі	29
7.	<i>Бистранівська О. С.</i>	Зарубіжний досвід організації логопедичної допомоги	31
8.	<i>Добрянська Я.</i>	Допомога дітям з аутизмом в Україні та зарубіжних країнах	33
9.	<i>Іванова С. Л.</i>	Формування шанобливого ставлення до дорослих у дітей дошкільного віку засобами казкотерапії	35
10.	<i>Калиновська І. С.</i>	Психологічна готовність майбутніх практичних психологів до виконання професійних обов'язків	38
11.	<i>Колісник Л. В.</i> <i>Рибаконь О. А.</i>	Діагностика обдарованості з точки зору інклюзивного підходу	41
12.	<i>Котлова Л. О.</i> <i>Тичина І. М.</i>	Теоретичні основи інклюзивної освіти в сучасних умовах	45
13.	<i>Куцоланська А. М.</i>	Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти	46
14.	<i>Литвин Т. Ю.</i> <i>П'ясецька Н. А.</i>	Формування емоційного реагування у дошкільників з порушеннями у розвитку	49
15.	<i>Любченко І. І.</i> <i>Борійчук Я. В.</i>	Актуальні проблеми розвитку інклюзивної освіти в Україні	52
16.	<i>Панчук Є. С.</i>	Особливості прояву та засоби формування моральної самосвідомості розумово відсталих підлітків	54

17.	<i>Підлипняк І. Ю.</i>	Особливості логіко-математичного розвитку дітей з вадами мовлення	56
18.	<i>Русол Н. Ф.</i>	Формування інтелектуальних здібностей молодших школярів невід'ємний процес від творчого розвитку особистості у процесі гри	60
19.	<i>Рябошанка О. В.</i>	Застосування педагогічної спадщини В. Сухомлинського у роботі із дітьми з мовленнєвими порушеннями	62
20.	<i>Троян С. О.</i>	Можливості інформаційно-комунікаційних технологій у підтримці інклюзивного навчання	64
21.	<i>Щур Ю. Б.</i>	Сучасні тенденції та модернізація розвитку інклюзивної освіти в умовах ЗДО та ЗЗСО	68

Розділ II. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ТА КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1.	<i>Кобильченко В. В.</i> <i>Омельченко І. М.</i>	Теоретико-методологічна криза концептуальної бази спеціальної психології	71
2.	<i>Косович О. В.</i>	Соціально-педагогічні аспекти інклюзивного освітнього процесу	74
3.	<i>Арляпова Н. М.</i>	Дидактичні ігри, як засіб сенсорного виховання розумово-відсталих дошкільників	78
4.	<i>Бабій І. В.</i>	Ізотерапія у роботі гувернера-дефектолога	80
5.	<i>Білан В. А.</i>	Проблеми сімей, що виховують дітей з особливими освітніми потребами	82
6.	<i>Голуб Н. П.</i> <i>Семенчук І. Б.</i>	Використання прийомів мнемотехніки у мовленнєвому розвитку дітей старшого дошкільного віку	84
7.	<i>Гоцар Д. В.</i>	Особливості міжособистісних стосунків у сім'ях дітей з інтелектуальними порушеннями	87
8.	<i>Дука Т. М.</i>	Інклюзивна освіта – крок до забезпечення повної реалізації прав дітей з особливими потребами на якісну освіту	89
9.	<i>Калашник С. В.</i>	Кінезіологічне тейпування для дітей з порушенням опорно-рухового апарату (ОРА)	92

10.	<i>Кирилюк О. Г.</i>	Особливість казкотерапії як засобу корекції у роботі з дітьми з розладами аутистичного спектра (РАС)	94
11.	<i>Колісник Л. В.</i>	Технологія індивідуальної корекційної роботи з агресивними дітьми і підлітками	95
12.	<i>Колісник Л. В.</i> <i>Бондаренко К. Р.</i>	Вплив дельфінотерапії на розвиток та здоров'я сонячних дітей	100
13.	<i>Лісогурська Т. І.</i>	Формування політики раннього втручання, як комплексної система послуг	103
14.	<i>Мельникова О. М.</i>	Медіація як превентивний засіб вирішення конфліктних ситуацій в інклюзивному середовищі закладу освіти	106
15.	<i>Мельник В. Я.</i> <i>Чередник А. А.</i>	Формування соціально-побутових навичок у дітей з розумовою відсталістю	108
16.	<i>Нестройна О. О.</i> <i>Чередник А. А.</i>	Фізична реабілітація дітей з вадами розумового розвитку в умовах інклюзивного навчання	110
17.	<i>Семчук Б. І.</i>	Підготовка майбутніх вихователів дошкільної освіти в сучасному інформаційному суспільстві	113
18.	<i>Чередник А. А.</i>	Підготовки майбутніх учителів-реабілітологів до роботи в умовах інклюзивного навчання учнів з психофізичними порушеннями	116
19.	<i>Чернишова О. В.</i>	Моделювання як метод спільної навчальної діяльності вчителя і дітей з особливими освітніми потребами	118
20.	<i>Шевченко-Запаренко О. С.</i>	Духовна культура як складова сучасної системи виховання студентів університету	121

**Розділ III. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД
НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНТЕГРОВАНОМУ ТА
ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

1.	<i>Іщенко Л. В.</i>	Педагогічні умови розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку з вадами мови	123
2.	<i>Бегас Л. Д.</i> <i>Головка А. Ю.</i>	Застосування ритмічної виразності із заїкуватими дітьми молодшого шкільного віку	125

3.	<i>Гинга С. І.</i>	Особливості процесу формування самостійності учнів початкових класів шкіл-інтернатів	127
4.	<i>Головіна І. В.</i>	Особливості проектної діяльності в роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами	129
5.	<i>Карнаух Л. П.</i>	Особливості формування пізнавальних процесів і самооцінки дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку	132
6.	<i>Козлова В. А.</i>	Формування моральних стосунків молодших школярів в інклюзивному освітньому просторі	134
7.	<i>Колісник О. В. Лемещук М. А.</i>	Розвиваючі ігри в логопедичній роботі з дошкільниками із загальним недорозвитком мовлення	139
8.	<i>Кравчук Н. П.</i>	Психологічні аспекти виникнення та подолання бар'єрів спілкування	141
9.	<i>Лемещук М. А.</i>	Гра, як основий вид навчальної діяльності дітей з загальним недорозвиненням мовлення	144
10.	<i>Лук'яненко Д. О. Лемещук М. А.</i>	Особливості виховання дітей з порушеннями мовлення у сім'ї	147
11.	<i>Любченко І. І. Мудрак А. А. Шклярук С. М.</i>	Предмет і завдання корекційної педагогіки, та її зв'язок з іншими науками.	150
12.	<i>Малинович Л. М.</i>	Сучасні виклики щодо забезпечення ефективної профорієнтації осіб з порушеннями слуху	152
13.	<i>Музика Л. А.</i>	Профілактика порушень мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку	154
14.	<i>Цехмейстер Г. В. Лемещук М. А.</i>	Особливості ігрової діяльності дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	156
15.	<i>Черненко Л.</i>	Роль дрібної моторики рук в розвитку дитини з особливими потребами	158
16.	<i>Черніченко Л. А.</i>	Особливості психологічної готовності у професійній підготовці фахівців	160
17.	<i>Чухнюк О. В.</i>	Сім'я та її вплив на формування особливості дітей дошкільного віку	163
18.	<i>Ясніцька М. В.</i>	Призначення лікувальної фізкультури в житті дітей з порушенням опорно-рухового апарату в умовах інклюзивно-ресурсного центру	164

**Розділ IV. ПЕРЕДОВИЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД
НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ
«НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»**

1.	<i>Малишевська І. А.</i>	Гуманістичні засади професійної співпраці в умовах інклюзивної освіти	167
2.	<i>Авраменко О. О.</i>	Особливості виховного впливу на особистість дітей із синдромом раннього дитячого аутизму	169
3.	<i>Бевзюк М. С.</i>	Визначення педагогічних умов підготовки майбутніх вчителів початкової школи до взаємодії з батьками в умовах інклюзивного навчання	171
4.	<i>Гончаренко А. М. Дятленко Н. М.</i>	Інклюзивні групи закладів дошкільної освіти очима вихователів	174
5.	<i>Дудник Н. А.</i>	Аспекти інклюзивної освіти в закладі дошкільної освіти	178
6.	<i>Журавко Т. В.</i>	Розвиток пізнавальної діяльності дітей із особливими освітніми потребами (дітей із затримкою психічного розвитку), засобами використання нетрадиційних технік малювання	182
7.	<i>Каліневич М. А.</i>	Роль асистента вчителя в педагогічному супроводі дитини з особливими освітніми потребами	184
8.	<i>Куций В. В.</i>	Наукові підходи багатовимірності поняття здоров'я	186
9.	<i>Левицький В. Е.</i>	Окремі аспекти виникнення зв'язку між темпераментом та шкільною адаптацією учнів молодшого шкільного віку	189
10.	<i>Лінейко В. Ф.</i>	Формування мовленевих компетентностей в учнів зі спеціальними потребами на уроках історії	192
11.	<i>Мельник В. Я.</i>	Використання інформаційно-комунікаційних технологій в роботі вчителя-логопеда	194
12.	<i>Портницька Н. Ф. Загурська І. С. Тичина І. М.</i>	Сприймання дітей з особливими освітніми потребами педагогічними працівниками: теоретичний огляд	197

13.	<i>Сендик В. Р.</i>	Фахова консультативна допомога батькам, які виховують дітей з інвалідністю в умовах Нової української школи	201
14.	<i>Смовженко Л. Г.</i>	Основні види контролю при навчанні іноземним мовам у ЗВО	203
15.	<i>Смолянко Ю. М.</i>	Підготовка майбутніх вихователів до роботи в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти	209
16.	<i>Томчук С. С.</i>	Проблематика інклюзивної освіти в умовах опорного закладу	211
17.	<i>Трофайла Н. Д.</i>	Проблеми інклюзивної освіти в умовах сучасної школи	213
18.	<i>Хрипун Д. М. Антонова А. О.</i>	Формування усного мовлення у дітей з порушеннями слуху у процесі гри	215
19.	<i>Хрипун Д. М. Ляшенко О. Є.</i>	Розвиток мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення за допомогою казкотерапії	217
20.	<i>Хрипун Д. М. Макарова Л. С.</i>	Використання мнемотехніки у корекційній роботі з дітьми з загальним недорозвитком мовлення	219
21.	<i>Хрипун Д. М. Чеботар О. В.</i>	Особливості корекції мовлення у дітей з тяжкими порушеннями мовлення за допомогою гри	221

Мельникова О. М.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МЕДІАЦІЯ ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Донедавна у традиційній системі освіти, діти, які володіли тими або іншими формами інвалідності, отримували освіту в спеціальних (корекційних) навчальних закладах або спеціальних школах-інтернатах. Слід зазначити, що в подібних умовах вони не мали можливості спілкування з однолітками з нормотиповим розвитком, а також повноцінної взаємодії зі своєю родиною.

Сьогодні активний розвиток отримав новий підхід для вітчизняної освіти, який має на меті включення дітей, що мають особливі освітні потреби, в освітній процес закладів освіти. У цьому напрямку освіту термінологічно учені пов'язують із процесом «інклюзії», а власне освіта розглядається як «інклюзивна освіта».

Одним із ключових питань щодо контролю та формування позитивних взаємин дітей постає питання, хто саме в освітньому просторі закладу освіти повинен відповідати за цю функцію. Найчастіше дана задача відноситься до діяльності класного керівника. Виховна робота педагога інтегрованої освіти включає в себе вміння аналізувати і давати психолого-педагогічне трактування поведінки, вчинкам, реакцій вихованців, а також уміння адекватно використовувати методи впливу відповідно до вікових, компенсаторних і психологічних можливостей дитини. Окрему увагу педагог також повинен приділяти комунікації з дитиною, виявляти повагу до особистості дитини з ООП, вибудовувати з нею та її батьками довірливі конструктивні відносини. Але, як зазначає Є. Ямбург, такий підхід сприяє усуненню педагога від його основної функції – вчити дитину. Відстеження динаміки розвитку окремої дитини, а також рівень і характер колективної взаємодії – це багатоаспектне завдання, виконувати яке повинна команда фахівців [4, с. 8]. Така команда складає службу супроводу дітей на всіх етапах їх навчання і розвитку.

Відтак, для забезпечення психологічної безпеки всіх учасників освітнього процесу закладу освіти, а також формування загальної позитивної атмосфери в інклюзивному середовищі необхідний розвиток медіативної культури в системі освіти.

Медіація, як діяльність щодо вирішення різних конфліктів за участю третьої нейтральної сторони, досить інноваційний підхід для інклюзивної системи освіти [1]. Даний підхід дозволить вирішити суперечки і конфліктні ситуації в різних сферах діяльності, зокрема у психолого-педагогічній діяльності.

Медіація, як особливий компонент професійної культури педагога, повинна сприяти розвитку спеціальних навичок взаємодії в конфліктній ситуації, а також формуванню знань логіки побудови взаємодії з конфліктуєчими сторонами, вмінню посередництва. Педагог-медіатор, як зразок позитивної комунікації, повинен володіти навичками навчання дітей, батьків, а також своїх колег ефективним стратегіям взаємодії. Особлива увага в

даному аспекті приділяється особливостям характеру взаємодії в інклюзивному середовищі. З огляду на професійно-особистісні завдання педагога-медіатора, дану функцію повинні виконувати педагоги, які пройшли спеціальну перепідготовку і які виконують конкретну професійну задачу в освітньому просторі закладу освіти.

Реалізація принципу медіативної культури сприяє формуванню різних навичок спілкування з дорослими і однолітками, налагодження адекватної взаємодії дитини з близьким дорослим. При вирішенні конфліктних ситуацій дитина розвиває навички спілкування зі «звичайними» дітьми та їх батьками, краще засвоює норми і правила життя в суспільстві. Відбувається усвідомлення дитиною того факту, що її приймають в колективі незалежно від особливостей її розвитку.

Разом з тим, безперечним завданням педагога-медіатора є налагодження взаємодії з батьками дитини з ООП. Під час спілкування з батьками, обговорення з ними конфліктних ситуацій, медіатор демонструє батькам навички спостереження за дитиною з метою кращого розуміння її потреб та також мотивів поведінки. В даному випадку завдання медіативної служби полягає в тому, аби надати батькам інформацію щодо самостійного вибору для себе найбільш прийняттого стилю взаємодії з дитиною. Спостерігаючи за своїми та іншими дітьми, батьки починають розуміти дитину і вибудовувати свою поведінку відповідно до індивідуальних особливостей дитини, а не з загальноприйнятих стереотипів.

Крім того, педагог-медіатор взаємодіє з іншими педагогами. У процесі внутрішньо колективного спілкування медіація сприяє профілактиці появи конфліктів, агресивних, асоціальних варіантів поведінки серед всіх учасників інклюзивного середовища закладу освіти. Відтак, використання комплексу визначених умов сприяє розвитку медіативної культури як частини професійної культури педагога.

Таким чином, у вирішенні конфлікту і кінцевого його результату відіграє значну роль культура конфліктуючих сторін, а також діяльність медіативної служби закладу освіти

Список використаних джерел:

1. Азарнова А.Н. Оценка эффективности профессиональной деятельности медиатора // Мир Науки, Культуры и Образования. 2013. №5(42) С. 29–30.

2. Навчальна програма Базові навички медіатора в навчальному закладі та громаді. Забезпечення участі жінок і дітей у розв'язанні конфліктів та миробудуванні Робочий зошит учасників. Роздатковий матеріал. – Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи; Громадська організація «Ла Страда – Україна». / Андрєєнкова В.Л., Дацко О.В., Лунченко Н.В., Мараховська Т.А. за заг. ред.: Левченко К.Б., Київ – 61 с.

3. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. – К.: ФОП Нічога С.О., 2018. – 174 с.

Мельник В. Я., Чередник А. А.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ НАВИЧОК
У ДІТЕЙ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ**

За останні роки в Україні відзначається тенденція зростання кількості дітей з розумовою відсталістю у наслідок негативного впливу різних чинників. Порушення інтелекту у дитини зазвичай поєднується з аномальним розвитком рухової сфери, становлення якої невід'ємне від пізнання світу, оволодіння мовою, соціально-побутовими навичками тощо. Розумово відсталі діти, діти зі зниженим інтелектом, з труднощами у навчанні, з особливими потребами тощо – одна з найбільш чисельних категорій дітей, що мають порушення розвитку. Такі діти складають близько 2,5% від загальної кількості дітей [2, с. 22].

Головні причини інвалідності таких дітей – органічні ураження нервової системи, хвороби сенсорних органів, психічні розлади та вроджені вади розвитку. Існуюча система утримання дітей-інвалідів у спеціальних інтернатних установах лише на 20% забезпечує потреби дітей-інвалідів. При цьому відірваність дітей від родини, від звичного і біологічного близького оточення посилює психологічний тиск на дитину [1, с. 3]. Соціальна інтеграція та адаптація розумово відсталих учнів є одним із основних завдань закладів спеціальної освіти. Успішне вирішення в значній мірі залежить від соціально-побутової компетентності людини, її здатності самостійно організовувати свій побут. Підготовка дітей з вадами інтелектуального розвитку до самостійного життя, організації власного побуту, шляхом формування у них відповідних знань та практичних умінь, а також навичок життєвої та соціальної компетентності (виконання норм і правил культурної поведінки суспільстві, родинні, їх естетичного розвитку), вирішення життєво необхідних побутових завдань (догляд за житлом та одягом, харчування, лікування тощо) забезпечать повноцінну адаптацію дитини в суспільстві [4, с.174].

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальною є проблема розробки нових технологій, науково обґрунтованих програм та методик формування навичок соціально-побутової адаптації розумово відсталих дітей, необхідність надання їм кваліфікованої допомоги. Питання організації навчання, виховання, соціальної адаптації дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю висвітлюються у роботах зарубіжних та українських вчених (Б Бейкер, А. Брейтман, О. Віннікової, О. Гаврилова, Т. Лісовської, Н. Шульженко та ін.).

Розумова відсталість – це виразне, незворотне системне порушення пізнавальної діяльності, яке виникає внаслідок дифузного органічного пошкодження кори головного мозку. У визначенні розумової відсталості слід